

Негативні наслідки таких змушених продаж збільшуються ще і тим фактом, що там де ринки купівлі продажу землі слабкі – як у більшості сільських районів, – ціни на землю протягом визначеного часу можуть значно змінюватися. Високі трансакційні втрати, які пов'язані з продажем землі, що ще більше збільшуються внаслідок втручання держави, можуть привести до сегментації таких ринків. Як наслідок, може скластися така ситуація, коли визначені шари взаємодіють між собою, або коли продаж землі цілком перемищається в тінь. Усе це приводить до того, що придбання землі незаможним населенням на ринку купівлі-продажу стає справою нелегкою і, внаслідок цього, можливість перерозподілу земель за участю земельного ринку, який сприяє підвищенню продуктивності, за участю ринку купівлі-продажу землі, швидше за все сильно обмежується, або стає неможливим.

### Література

1. **Богіра М.С.** Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект : монографія / М.С. Богіра. – Львів : Вид-во "Новий Світ – 2000", 2008. – 225 с.
2. **Сохнич А.Я.** Еколого-економічне управління землекористуванням : монографія / А.Я. Сохнич, П.П. Колодій. – Львів : НВФ "Українські технології", 2005. – 170 с.
3. **Сохнич А.Я.** Державний контроль за використанням і охороною земель : навч. посіб. / А.Я. Сохнич, П.П. Колодій. – Львів : НВФ "Українські технології", 2005. – 140 с.
4. **Третяк А.М.** Менеджмент у землевпорядкуванні : монографія / А.М. Третяк, А.Я. Сохнич, В.М. Друга, Л.І. Смоленська, Р.А. Третяк. – К. : ТОВ "ЦЗРУ", 2004. – 344 с.

УДК 346: 334.7

*Аспір. М.В. Оліховська – Львівський НАУ, м. Дубляни*

## СУТНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ТА ЇХНІ ОСОБЛИВОСТІ

Визначено організаційно-правові форми агробізнесу, досліджено їхні особливості та проаналізовано переваги і недоліки становлення підприємств різних форм власності.

**Ключові слова:** підприємство, підприємництво, організаційно-правова форма, аграрна реформа.

*Post-graduate M.V. Olichovska – LNAU, Dublyany*

### The essence of agribusiness in different forms and theirs peculiarities

The text deals with the forms of agribusiness, research of special and analyze of advantages and defects of forms in entrepreneurship.

**Keywords:** plant, plants, forms of agribusiness, agrarian reform.

Потреба створення умов для пріоритетного розвитку агропромислового комплексу та підсилення соціальної орієнтованості аграрної політики зумовлена винятковою значущістю галузі в національній економіці України, у житті людини і суспільства, а також незамінністю вироблюваної в сільському господарстві продукції і потребою відродження селянства як носія національної культури і моралі, як господаря на землі. Аграрна реформа нашої держави створює умови діяльності сільськогосподарських підприємств, визначає їхні форми, надає можливості та обмеження у їхньому функціонуванні. Кожна організаційно-правова форма підприємства має свої особливості і потребує конкретного підходу до свого створення і функціонування на агро-продовольчого ринку.

В Україні багато наукових праць присвячено дослідженню різних організаційно-правових форм підприємництва, вони охоплюють широке коло питань, які мають проблемний характер. Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню проблеми поглиблення та підвищення ефективності аграрної реформи присвятили свої праці такі вітчизняні вчені, як Ю.Е. Губені, П.С. Березівський, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, Г.О. Андрусенко, В.П. Мартянов, Л.В. Романова, В.Д. Савченко, В.Ф. Семенова, І.Ю. Сіваченко, Р.А. Слав'юк, В.М. Трегобчук, М.М. Федоров, Ф.К. Шакіров. Вони зробили значний внесок у визначення сутності організаційно-правових форм агробізнесу. Однак залишилися певні розбіжності у порівнянні різних підприємств, які ми обґрунтуємо у цьому дослідженні.

Аграрна реформа в нашій країні спрямована на вдосконалення земельних відносин, формування агропродовольчого ринку, поліпшення умов для соціального розвитку села. Однією з найважливіших її складників є господарська реформа, яка передбачає формування нової організаційної структури сільськогосподарського виробництва, створення й розвиток сучасних організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств.

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, визначених законами України, на вибір підприємця. Підприємці мають право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству [1]. Підприємництво – це реальна одиниця, яка виконує одну або кілька функцій у виробництві (виготовленні та збуту) товарів та послуг [2].

Організаційно-правова форма аграрного виробництва – це економічно відокремлений і юридично визнаний вид організації виробничої діяльності, що характеризується змістом використання певної форми власності та відповідними економічними взаємовідносинами, способами здійснення виробництва та його структурою. В Україні створено нові ринкові організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств: господарські товариства, виробничі сільськогосподарські кооперативи, приватні (приватно-орендні) підприємства, фермерські господарства.

Господарськими товариствами визнають підприємства чи інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами через об'єднання їхнього майна і участі в підприємницькій діяльності товариства для отримання прибутку. Засновниками й учасниками товариства можуть бути суб'єкти господарювання, інші учасники господарських відносин, а також громадяни, які не є суб'єктами господарювання. До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні та командитні товариства [3].

Кооператив – це організація, яку добровільно створили власники, взаємно зацікавлені у спільному веденні господарської або іншої діяльності на базі власного майна і функціонує на засадах самостійності, самоуправління та самофінансування, а також матеріальної зацікавленості членів кооперативу і найбільш повного поєднання їх інтересів з інтересами колективу і суспільства. Кооператив функціонує на правах юридичної особи, демократично управляється його членами. Членами кооперативу може бути будь-хто: індивідуальні

підприємці, фермери, підприємства, товариства та інші. Вони утворюють кооператив, який не має статутного фонду. Об'єднання здійснюють на добровільних засадах і мотивом для цього є економічні проблеми, які вони можуть вирішувати лише при спільній роботі. Кооперативи поділяють на типи і види [4].

Кооперативи виконують досить важливу роль. Насамперед, вони є вагомим засобом поліпшення використання трудових і матеріальних ресурсів. З самого зародження виробничих кооперативів було передбачено, що свою діяльність вони здійснюватимуть переважно на базі використання вторинної сировини, супутніх продуктів і відходів виробництва. Щорічно в народному господарстві створюється багато відходів. Їхнє раціональне використання дало б змогу скоротити затрати первинної сировини. Крім того, сьогодні на державних підприємствах нагромадилося багато різного устаткування, агрегатів, які стали вже непотрібними для виробництва, але зберігаються за інерцією. Передача їх кооперативам за гроші або безкоштовно, безумовно, підвищила б ефективність виробництва, передусім фондівіддачу. Таким чином, уже тепер чітко простежуються позитивні сторони кооперативів. Вони сприяють поліпшенню використання матеріальних і трудових ресурсів, подальшому розвитку НТП, поліпшенню забезпечення матеріальних і духовних потреб населення.

Приватні (приватно-орендні) підприємства засновані на власності фізичної особи, належать до найпростішої форми організації підприємницької діяльності – одноосібного володіння. Вони є рівноправними суб'єктами господарської діяльності, самостійно беруть участь у майновому обігу перед іншими видами підприємств [5].

Інколи приватне (приватно-орендне) підприємство розглядають як підприємство з орендними відносинами. Тоді власник землі і майна бере в оренду землю і майно інших членів колективних господарств, що реформувалися, з обов'язковим укладанням договору.

Переваги одноосібного володіння такі:

- простота створення;
- повна самостійність у прийнятті управлінського рішення;
- свобода та оперативність дій;
- вільне розпорядження прибутками;
- простота управління;
- невеликі організаційні витрати.

Недоліки одноосібного володіння:

- труднощі в залученні значних капіталів у разі виникнення такої потреби;
- відсутність спеціалізації управлінського персоналу [5].

Фермерське господарство є формою підприємництва громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатись її переробкою і реалізацією. Разом із колективними і державними сільськогосподарськими підприємствами воно, в умовах ринкових відносин має забезпечувати споживачів продовольством, продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною. Фермерське господарство це, зазвичай, сімейно-трудове об'єднання мешканців села, життя і побут яких пов'язаний з рільництвом, особистою працею, спрямованою на виробництво товарної маси про-

дуктів харчування, продовольства і сировини та на одержання доходів, а отже й на забезпечення існування цього господарства та добробуту його членів.

Членами цього господарства є батьки, діти та інші родичі, які об'єдналися для роботи. Головою фермерського господарства може бути будь-хто із членів, на ім'я якого видано державний акт на право користування землею. В основі відносин між фермерськими та іншими державними чи кооперативними підприємствами лежить договір. Державні органи і громадські організації не можуть втручатися в їхню роботу і господарську діяльність.

Фермерські господарства працюють на засадах самоокупності та самофінансування. Вони зобов'язані ефективно використовувати землю, захищати її від вітрової і водної ерозії, не порушувати права інших землевласників та землекористувачів. Господарствам надано право залучати і наймати на роботу інших громадян за договором [1].

Класичні фермерські господарства, маючи більші можливості в регулюванні своєї виробничої діяльності, зокрема й у використанні власної праці, порівняно з капіталістичними господарствами, мають і ширші можливості в розподілі отриманої виручки. Саме цим пояснюється той факт, що їм вигідніше виробляти трудомістку продукцію, яка забезпечує найбільшу виручку та валовий дохід. Важливу роль при цьому відіграють такі чинники, як вища інтенсивність виробництва і праці у фермерських господарствах, повніше використання фонду робочого часу, а також ширші можливості в розподілі одержаних виручки і валового доходу на споживання та нагромадження.

Але основною проблемою становлення фермерських господарств є недостатній рівень їхнього матеріально-технічного забезпечення. Головною причиною його незадовільного стану є відсутність власного капіталу та умов доступу до кредитів, а також неадекватне співвідношення між цінами на технічні засоби та сільськогосподарську продукцію.

Дослідивши різні організаційно-правові форми підприємництва, можна зробити висновок про те, що кожне підприємство потребує індивідуального підходу, який враховуватиме можливості і потреби власника. На сьогодні досить інтенсивно відбувається процес утворення кооперативів обслуговування і різних формувань інфраструктурного призначення. Це пов'язано з тим, що власники мають змогу зекономити на купівлі матеріально-технічних засобів вторинного використання. Істотно збільшилися за розмірами особисті селянські господарства, змінилося їхнє соціально-економічне значення в аграрній економіці.

На нашу думку, діяльність кожної форми підприємництва є важливою для агробізнесу та населення, а спільне функціонування підприємств з високим рівнем концентрації та інтенсифікації виробництва і дрібних особистих господарств населення забезпечують певне нівелювання економічних спадів у сільському господарстві, підвищують гнучкість, цілісність і стійкість аграрної системи.

## Література

1. Закон України "Про підприємництво" від 07.02.1991 р. (зі змінами і доповненнями).

2. Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю. Мікроекономіка : навч. посіб. – Львів : Вид-во "Просвіта", 1999. – 649 с.
3. Скибінська З.М. Економіка та управління підприємством : навч. посіб. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 135 с.
4. Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Іваницька Г.В., Павленчик Н.Ф. Економіка підприємства : навч. посіб. – Львів : Вид-во "Апріорі", 2004. – 381 с.
5. Крайник О.П., Барвінська Є.С. Економіка підприємства : навч. посіб. – Львів : Вид-во "Інтелект-Захід", 2003. – 203 с.

УДК 338.2 (477)

Асист. І.П. Онуфрик; студ. А.Я. Табачук –  
НЛТУ України, м. Львів

## ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Розглянуто типи економічного зростання. За допомогою ресурсної складової виробництва відображається ситуація в Україні з аналізом можливостей переходу до сталого розвитку. Встановлено, що ринок не враховує так звані зовнішні ефекти, шкоду завдану довкіллю. Завдання держави сприяти їхньому пом'якшенню, що автоматично забере у підприємства частину приросту продукції на подолання зовнішнього ефекту. Багатоукладність нашої економіки просто зводить нанівець всі теоретичні положення як економічного зростання, так і сталого розвитку.

*Assist. I.P. Onufryk; stud. A.Ya. Tabachuk – NUFWT of Ukraine, L'viv*

## Economic growth, sustainable development and Ukrainian reality

Types of economic growth are considered in the article. By means of resource constituent of production are representing the situation in Ukraine including analysis of transfer to sustainable development. It is set that a market does not take into account the so-called external effects, harm inflicted an environment. Task of the state to be instrumental in their softening which automatically will take away in enterprises part of increase of products on overcoming of external effect. Bagatoukladnist' of our economy simply takes on it is not all theoretical positions both economic growth and permanent development.

Економічне зростання є однією з найважливіших суспільних проблем, до якої постійно звернута найпильніша увага економістів і політиків. Саме темпи економічного зростання визначають динаміку економічного розвитку країни, її авторитет на міжнародній арені й історичні перспективи [1].

Характерною ознакою минулого століття було нестримне прагнення людства до забезпечення економічного та технологічного розвитку. Успіх визначався переважно зростанням валового внутрішнього продукту. Вважалося, що це автоматично приведе до добробуту і значного підвищення рівня життя людей.

Блискуча зовнішність прогресу майже завжди забезпечувалася внаслідок нещадної експлуатації та збіднення навколишнього середовища, експансією "закону джунглів" – хто сильніший, той і виживе. По суті, такі нероздільні сфери, як економіка, довкілля та суспільні інститути, функціонували ізольовано одна від одної. Почала руйнуватися сама природна основа існування і внутрішнього світу людини. Суспільство такого типу фактично жило завдяки майбутнім поколінням. Як наслідок, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. світ зіштовхнувся з глобальними екологічними проблемами, збід-